Diagnoza otoczenia Centrum Kultury w Łomiankach

WARSZAWA 2019

Badanie zrealizowane przez Stowarzyszenie Pracownia Etnograficzna im. W. Dynowskiego na zlecenie Centrum Kultury w Łomiankach projektu „Kultura nie kłuje", w ramach programu grantowego Narodowego Centrum Kultury „Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne 2019”

Spis treści

Charakterystyka gminy Łomianki....2
Otoczenie Centrum Kultury w Łomiankach....7
Diagnoza potrzeb kulturowych mieszkańców....18
Środowisko osób niepełnosprawnych....20
Młodzież wobec oferty Centrum Kultury w Łomiankach....22
Podsumowanie....30
Rekomendacje....32

Charakterystyka gminy Łomianki

RYSUNEK 1 HERB GMINY ŁOMIANKI

Gmina Łomianki to gmina miejsko-wiejska. Należy do województwa mazowieckiego, powiatu warszawsko-zachodniego. Siedzibą gminy jest miasto Łomianki (prawa miejskie od 1989r.). Gmina Łomianki ma 26 229 mieszkańców, zagęszczenie ludności wynosi 668 osób/km^2, zaś powierzchnia gminy wynosi ok 38 km2. Charakteryzuje się zwartą zabudową domów jedno- i wielorodzinnych. Przez gminę przebiega trasa nr 7, łącząca Warszawę z Gdańskiem, będącą ważnym szlakiem komunikacyjnym. Łomianki rozciągają się wzdłuż tej trasy, z jednej strony ograniczone Wisłą, z drugiej zaś Puszczą Kampinowską. Graniczą bezpośrednio z Warszawą, i bliskość stolicy także wpływa na wzmożony ruch komunikacyjny.

Gmina podzielona jest na 14 osiedli obejmując głównie miasto Łomianki: Buraków-Wrzosów, Dąbrowa Leśna, Dąbrowa Rajska, Dąbrowa Zachodnia, Łomianki Baczyńskiego, Łomianki Centralne, Łomianki Górne, Łomianki Majowe, Łomianki Prochownia, Łomianki Stare, Łomianki Trylogia, Łomianki Powstańców, Łomianki Pawłowo i Równoległa; oraz sołectwa: Dziekanów Bajkowy, Dziekanów Leśny, Dziekanów Nowy, Dziekanów Polski, Kępa Kiełpińska, Kiełpin, Łomianki Chopina, Łomianki Dolne i Sadowa.

Komunikacja i transport

Łomianki nie mają wydzielonego centrum miasta. Są rozciągnięte wzdłuż trasy, która dzieli gminę wzdłuż na pół. Za centrum uznawana jest główna ulica Łomianek – ul. Warszawska, która biegnie równolegle do trasy przelotowej. Takie położenie i zwarta zabudowa domków jednorodzinnych sprawia, że mieszkańcy odczuwają brak przestrzeni publicznej (brak agory, centrum, miejsc spotkań). Bliskość Warszawy jest zarówno zaletą, jak i wadą. Do Warszawy wiodą dwa szlaki komunikacyjne: „7” i Pułkowa-Kampinoska, co oznacza, że drogi te w godzinach szczytu są mocno zakorkowane. Przez miasto przepływa wzmożony ruch związany z Warszawą, jak i tranzytowy. Mieszkańcy narzekają na uciążliwość dojazdów do Warszawy i spędzanie czasu w korkach. 65% mieszkańców dojeżdża do pracy w kierunku Warszawy, zaś w obrębie Łomianek mieszkańcy załatwiają swoje „inne” niż praca sprawy 6 razy częściej niż udając się do Warszawy[1].

Rysunek 2 Mapa gminy Łomianki. Źródło: Wikipedia

[1] Dane z 2008 r. Analiza ruchu gminy Łomianki, źródło: http://lomianki.pl/lomianki2/media/2011/03/3017_Lomianki_analiza_ruchu.pdf

Na terenie gminy funkcjonuje komunikacja autobusowa. Gmina posiada 4 linie autobusowe kursujące na terenie gminy, w tym jedną bezpłatną łączącą wojewódzki szpital dziecięcy w Dziekanowie Leśnym ze szpitalem bielańskim (Bielany to dzielnica Warszawy, do której Łomianki przylegają). 3 pozostałe linie kursują na terenie gminy, jednak niektóre z nich tylko w okresie szkolnym, również częstotliwość połączeń jest rzadka. Funkcjonują także linie (150 i 750), łączące komunikacyjnie gminę z systemem komunikacyjnym nieodległej stolicy (metro Młociny).

Wzdłuż głównej ulicy Warszawskiej ciągną się sklepy, punkty gastronomiczne i usługowe, tutaj siedzibę ma urząd gminy i in. instytucje (poczta, kościół, przychodnie, ICDS z boiskiem Orlik). Wzdłuż głównej ulicy znajduje się także większość szkół.

Edukacja

Na terenie gminy działa 38 instytucji oświatowych (4 żłobki, 19 przedszkoli i punktów przedszkolnych, 10 szkół podstawowych, 2 licea i 1 gimnazjum, 1 oddział uczelni wyższej – UKSW oraz szkoła muzyczna 1 stopnia). Gimnazjum, jedno liceum i jedna podstawówka prowadzone są przez Kolegium Świętej Rodziny. Wiele placówek oświatowych znajduje się przy ulicy Warszawskiej, która pełni rolę centrum życia Łomianek.

Kolegium Świętej Rodziny to jedna z kilku organizacji i wspólnot katolickich działających na terenie gminy. Działają tu 4 parafie pod wezwaniem rzymsko-katolickim i 7 domów zakonnych. Fundacja Pomoc Rodzinie powołała do życia Kolegium Świętej Rodziny, która wspiera rodziców w edukacji pozaszkolnym w duchu katolickim oraz prowadzi szkoły(podstawową, liceum, a wcześniej także gimnazjum). Oprócz edukacji, z fundacją powiązany jest także Instytut Świętej Rodziny, który skupia koła modlitewne w intencji rodzin. Na terenie Łomianek prowadzona jest także świetlica rodzinna, która oferuje dzieciom w godz. 14-18 pomoc w odrabianiu prac domowych, zajęcia warsztatowe i różne formy organizacji czasu wolnego.

Z kolei Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego prowadzi Wydział Studiów nad Rodziną, którego oddział znajduje się także na terenie Łomianek.

Instytucje religijne

Na terenie gminy funkcjonują 4 parafie rzymsko-katolickie oraz 2 domy zakonne. Corocznie parafia w Dziekanowie Leśnym organizuje dla rodzin festyn z atrakcjami dla dzieci. Jako znak wychodzenia z katechezą ku młodzieży może być zdrapka wielkopostna z hashtagiem #bestwielkipost, która w dość rozrywkowy sposób ma dotrzeć do młodych i przekonać ich do zaangażowania i podejmowania wyzwań w okresie wielkopostnym. Zarówno kościoły, jak i inne instytucje katolickie na obszarze gminy skupiają swoją uwagę na rodzinach i wychowaniu w duchu katolickim.

Jeśli weźmiemy pod uwagę też sąsiadujące Bielany, jest to rejon, w którym tradycyjnie działa wiele instytucji i stowarzyszeń związanych z wyznaniem katolickim. Historycznie Bielany wzięły swój początek od zakonu Kamedułów (stąd nazwa „bielany”).

Przed II wojną światową istniała także synagoga oraz kościół ewangelicki[2]. Do dziś zachowały się jedynie cmentarze ewangelickie[3].

Tożsamość mieszkańców

Wielu mieszkańców Łomianek silnie identyfikuje się ze swoją miejscowością. Gorące są debaty na temat przyłączenia gminy do Warszawy. Wielu mieszkańców jako wadę takiego rozwiązania wymienia możliwość „rozpłynięcia” się Łomianek jako osobnego bytu. Za plus poczytują sobie większy spokój życia, bliskość natury i większą integrację mieszkańców niż w dużym mieście. Mimo, że jest to gmina wiejsko-miejska, zdecydowanie jednak bliżej mieszkańcom do stylu życia miejskiego, a bliskość Warszawy sprawia, że w pełni mogą korzystać ze wszystkich wielkomiejskich atrakcji i prowadzić podobny styl życia. Należy dodać, że jest to zasobna gmina, a w 2017 r. znajdowała się na 40-tym miejscu w rankingu najbogatszych gmin[4].

Nie jest to miejscowość turystyczna, do której się wyrusza w poszukiwaniu atrakcji na weekend. Raczej przejeżdża się wyjeżdżając z Warszawy, ewentualnie udając się do pobliskiej puszczy Kampinowskiej. Wielokrotnie mijając Łomianki, nigdy

---

2 http://www.muzeumlomianki.pl/synagoga-i-kaplica-ewangelicka-w-lomiankach/

3 https://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%81omianki#Demografia

4 http://samorzad.pap.pl/depesze/wiadomosci_centralne/135028/Ranking-najbogatszych-i-najbiedniejszych-gmin

nic nie zachęciło mnie do zatrzymania się choćby na chwilę. Mieszkańcy Warszawy kojarzyć mogą Łomianki z trasą wylotową, bliskością Kampinosu oraz co roku upamiętnianą poprzez rekonstrukcję Bitwą pod Łomiankami z 1939 r.[5] Herb Łomianek również nawiązuje do okresu II wojny światowej. Tymczasem jest to miejscowość o bogatej historii, z którą warto się zapoznać. Osadnictwo sięga na tych ziemiach X wieku, a okres średniowiecza wpisuje się w rozkwit Mazowsza, którego serce biło wówczas wcale nie w Warszawie a w Płocku. Przypomnienie, którędy wówczas przebiegały szlaki, i jakie znaczenie miały dla Mazowsza: Młociny, Łomianki, Modlin może być przyczynkiem do ciekawych projektów z zakresu edukacji historycznej. Tutaj także poczyniono kroki, gdyż od 3 lat działa Wirtualne Muzeum Łomianek, które powstało z inicjatywy Stowarzyszenia Na Rzecz Ochrony i Promocji Kulturowego Dziedzictwa Polski „ANTE” a współfinansowane jest ze środków Gminy Łomianki[6]. Choć oficjalnie do rejestru zabytków z terenów gminy wpisane są 3 wille, to dzięki działalności portalu muzeum, mieszkańcy sami odnajdują w domowych archiwach stare zdjęcia i dzielą się wspomnieniami, przypominając młodszym pokoleniom o historii ich gminy. W ten sposób przywraca się pamięć o dawnych społecznościach przedwojennych: Żydach, których kramy i karczmy zajmowały centrum (rejon ul. Warszawskiej), ewangelikach (których początki kolonizacji wiążą się z mennonitami/”Olędrami” sprowadzanymi do Polski w celu zagospodarowywania terenów zalewowych). Średniowieczne Mazowsze zwrócone ku Płocku, albo mikroregion etnograficzny Urzecze, to dziedzictwo do którego mogą odwoływać się mieszkańcy Łomianek budując swoją tożsamość i działając na rzecz zachowania tego dziedzictwa[7]. Przykładem takiego działania niech będą wystawiane w tym roku „Legendy Wiślane” w ramach letniego teatrzyku dla dzieci (organizacja CKŁ).

Rzeka do tej pory ma niebagatelne znaczenie dla Łomianek, jako że wciąż są tu tereny zalewowe. W 2010 r. mieszkańcy musieli się zmobilizować, by dać odpór powodzi. Licznie odpowiadali na apel o pomoc na wałach. Kryzysowe sytuacje są także sprawdzianem dla społeczeństwa obywatelskiego. Czy poza zagrożeniem, mieszkańcy gminy także są aktywni i licznie uczestniczą w życiu gminy?

---

[5] Bitwa opisywana jest jako „największa rekonstrukcja kawaleryjska” w Polsce.

[6] http://www.muzeumlomianki.pl

[7] Nazwa „Łomianki” także związana jest z rzeką, jako że „łomny” były to miejsca, gdzie rzeka wylewając nanosiła drzewa.

Źródła komunikacji mieszkańców

Do 2018 r. ukazywała się Gazeta Łomiankowska, zastąpiona biuletynem informacyjnym wydawanym przez urząd miasta. Od 13 lat działa już portal internetowy Łomianki.info, informujący mieszkańców o nadchodzących wydarzeniach lokalnych, oraz prezentujący lokalny biznes poprzez reklamy.

Komunikacja w mediach społecznościowych odbywa się na kilku forach ogólnych poświęconych życiu w Łomiankach i skupia dużą liczbę mieszkańców. Jest to w istocie współczesna agora, na której mieszkańcy mogą wymienić się informacjami i opiniami na temat życia w gminie. Oprócz typowo informacyjno-ogłoszeniowych wpisów, jak np. reklamy swoich usług, albo pytania o najlepszego fryzjera w okolicy, pojawiają się też różnego rodzaju interwencje, np. dotyczące nielegalnego wywozu śmieci w lesie, czy prowadzonej budowy na terenie rezerwatu, która w opinii mieszkańców jest nielegalna (zdjęcia zrobione za pomocą dronu publikowano na kilku forach). Wydaje się, że mieszkańcy przyzwyczaili się do tej formy komunikacji, i że wśród mieszkańców Łomianek to prężnie działający kanał.

Otoczenie Centrum Kultury w Łomiankach

Centrum Kultury, jak każda instytucja, nie działa w próżni. Osiedle, miasto, czy gmina to pewien ferment ludzi, instytucji, miejsc i pomysłów. Wobec niektórych podmiotów możemy występować suplementarnie, z innymi współpracować i budować różnego rodzaju sojusze. Poniżej przedstawiamy subiektywną listę instytucji i miejsc, które mają wpływ na obraz kultury w gminie.

Urząd gminy wspiera dostęp mieszkańców do kultury i angażuje się w działania mającą na celu integrację mieszkańców. Jest to zarówna współpraca z podległym mu CKŁ, ale także z innym podmiotami w gminie. Dla przykładu można wymienić w ostatnim czasie dofinansowanie do obozu harcerskiego dla harcerzy i zuchów z gminy, dofinansowanie zajęć teoretycznych z żeglarstwa organizowanych przez stowarzyszenie YachtKlub Łomianki.

Bezpośrednim sąsiedztwem dla CKŁ jest remiza strażacka. OSP w Łomiankach prowadzi profil na Facebooku, który przekroczył 8 tysięcy polubień. Strażacy opisują każde zdarzenie, do którego zostali zadysponowani. Relacjonują też różne inne wydarzenia, jak szkolenia i imprezy. Ciekawą inicjatywą jest Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza[8], która w piątkowe popołudnia pełni dyżury pod okiem doświadczonych

[8] https://www.lomianki.info/document.php?did=3163&fbclid=IwAR2EvEAJmqmXvdZhR-7oQnoMsKfgWiHazudHXDtE7BZfbGjkvGOhI9icDac

strażaków, zdobywając pierwsze szlify w zawodzie i poznając tę pracę od kuchni. Na pytanie, w jaki sposób udaje im się zachęcać młodzież do aktywności, odpowiadają: „*Jesteśmy w miarę możliwości czasowych na Piknikach i festynach oraz, jak Pani pewnie zauważyła, jesteśmy dośc aktywni na Facebooku. Najczęściej jednak dzieciaki dowiadują się od kolegów którzy już są w MDP. Ale łatwo nie jest* 😊 ” Komunikacja via Facebook i aktywność strażaków w tym medium robi wrażenie. Jest to przykład świetnej komunikacji z lokalną społecznością, co przekłada się na liczbę polubień strony.

Równie blisko swą siedzibę ma Biblioteka gminna, która oprócz tradycyjnego księgozbioru, rozbudowuje ofertę multimedialną. We wnętrzach biblioteki odbywają się spotkania z autorami, powodzeniem cieszą się także wykłady (np. wykład psycholog Ewy Woydyłło poświęcony współczesnym problemom z depresją). Dla dzieci organizuje spotkania tematyczne i świąteczne. Na terenie gminy działają jeszcze dwie filie biblioteki.

Od niemal roku mieszkańcy mogą korzystać z nowo zrewitalizowanego parku przy ul. Fabrycznej. W ramach poczynionych inwestycji zbudowano duży plac zabaw, strefę workoutu, siłownię terenową, oraz instalację „mgły wodnej”.

W dalszej odległości działa ICDS i szkoła muzyczna. Kulturę „robią” też miejsca mniej oficjalne i oczywiste, jak kawiarnie[9], czy powstały dom sąsiedzki na osiedlu Buraków. Miejscami do lokalnych wydarzeń stają się place zabaw i ogródki jordanowskie, lub miejsca „spacerowe” nad Wisłą, pod chmurką. Na terenie gminy znajdują się jeziora, nad którymi również znajdują się miejsca o takim potencjale (np. Yacht Klub). Pikniki i imprezy związane z końmi organizuje Klub Wilczeniec, z kolei w Stajni „Prowincja” odbywają się półkolonie dla dzieci[10]. Słynny z występów kabaretowych na tarasie stał się żółty domek u tygryska, czyli pasjonata kabaretu z Dąbrowy Leśnej Grzegorza Porowskiego[11]. Swój dom uczynił otwartym tak na artystów, jak i na mieszkańców, z których każdy mógł przyjść i pooglądać występ.

Nie należy zapominać o Kampinowskim Parku Narodowym, który obok ochrony przyrody działa także na polu ochrony dziedzictwa historycznego i kulturowego na terenie Puszczy Kampinowskiej i może stanowić ważne partnerstwo w rozwoju lokalnej kultury.

---

[9] Wspominana przez mieszkańców Jazz Cafe organizuje wiele koncertów.

[10] Organizatorem półkolonii jest fundacja Byka Za Rogi, która wspiera środowisko niepełnosprawnych organizując zajęcia z hipoterapii.

[11] Czasem występy nadal się odbywają.

POTENCJAŁ KULTUROTWÓRCZY

Na terenie gminy działa budżet partycypacyjny. Mieszkańcy zgłaszają swoje pomysły na rozdysponowanie części środków z budżetu gminy. Część złożonych projektów dotyczy infrastruktury, jak nowe latarnie, drogi, czy place zabaw. Wiele z projektów ma wymiar ekologiczny, a mieszkańcy dostrzegają walory przyrodnicze terenów nadwiślańskich, jak i puszczy kampinoskiej. Wśród rozwiązań dotyczących przestrzeni znalazły się zarówno bardzo praktyczne, jak zadrzewienie placu zabaw, żeby ocienić placyk, albo ustawienie ławek, jak i te mające wymiar upiększający: stylowe latarnie i śmietniki w stylu retro.

Wśród propozycji znalazły się także dotyczące działań kulturalnych, jak: pikniki sąsiedzkie czy zakup kina plenerowego, jednak bardzo znacząca liczba zgłaszanych projektów dotyczyła działań w kierunku lokalnej integracji. Lokalnej na poziomie ulicy, projekty „street party" (zamknięcie danej ulicy na czas sąsiedzkiej zabawy), wakacyjne warsztaty dla dzieci danego osiedla, imprezy organizowane przez poszczególne sołectwa dla swoich mieszkańców (grille, choinki, dożynki i in.).

Wiele projektów było wnioskowanych o powstanie tzw. domów sąsiedzkich, które stanowią pewną alternatywę dla dużych domów kultury, gdyż są przeznaczone dla wspólnot sąsiedzkich, a ich formuła opiera się na udzielaniu przestrzeni na inicjatywy oddolne niż na gotowej ofercie przygotowanej odgórnie. Domy sąsiedzkie czasem działają też trochę na zasadzie filii domów kultury, które w dużych, szybko rozrastających dzielnicach są w zbyt dużym oddaleniu dla wielu mieszkańców. Ciekawa jednak jest motywacja wnioskodawców tych projektów: „*Potrzeba realizacji zadania wynika z faktu, iż dostępne dotychczas sale w ICDS lub Centrum Kultury zarezerwowane są na zajęcia cykliczne, w związku z tym pojawiły się trudności w uzyskaniu dostępu do sal na zebrania mieszkańców. Celem stworzenia Domu Spotkań sąsiedzkich ma być umocnienie więzi międzysąsiedzkich oraz integracja międzypokoleniowa, a także integracja mieszkańców z osobami niepełnosprawnymi. Mogłyby być w jego pomieszczeniu organizowane cykliczne wystawy prac mieszkańców, takie jak obrazy, rękodzieła, itp., jak również warsztaty szkoleniowe organizacji pozarządowych. W przyszłości być może powstałoby w DSS Centrum Wolontariatu. W związku z dużym napływem ludności w ostatnich latach pojawiła się potrzeba zwiększonej aktywności w celu zintegrowania miejscowej społeczności, aby umocnić więzi lokalne*"[12]. Z kolei mieszkańcy dzielnicy Buraków od 2015 roku walczą o funkcjonowanie na ich terenie Domu Sąsiedzkiego, odkąd decyzją władz gminnych została zlikwidowana filia Domu Kultury. Na stronie lokalnej zwolennicy napisali: „*Dom ten będzie otwarty na różnorodność: osób i działań. Rozwinie się tu potencjał lokalnej społeczności*

[12] https://lomianki.budzet-obywatelski.org/projekt/6353

Burakowa. W Domu Spotkań Sąsiedzkich mieszkańcy mogą realizować swoje pasje, zaangażować się w grupy samopomocowe, wspólnie spędzić czas, skorzystać z warsztatów, kursów rozwijających wiedzę i umiejętności albo na przykład napić się herbaty w sobotnie popołudnie. Mogą tu działać świetlica środowiskowa, ale też Klub Mam, Klub Młodych, Klub Zapracowanych, harcerze, oraz Klub Seniora itd… Tu będziemy organizować spotkania mieszkańców dotyczące planowania przestrzennego, spraw osiedla i miasta istotnych z punktu widzenia mieszkańców. Swoją siedzibę będzie tu mieć Rada Osiedla, będzie dyżurować Radny Burakowa oraz inni Radni Łomianek. Tu będzie można zrobić spotkanie z Burmistrzem". Aktywni wokół Domu Sąsiedzkiego w Burakowie nie zrezygnowali jednak z formuły zajęć z instruktorem typu gimnastyka dla seniora czy robotyka dla dzieci. Jak tłumaczą pomysłodawcy: „*na początku jego funkcjonowania, potrzebne są atrakcyjne i bezpłatne zajęcia, które przyciągną mieszkańców. Z biegiem czasu będziemy też korzystać z kompetencji mieszkańców osiedla, którzy oferowali bezpłatne prowadzenie zajęć różnego rodzaju, na przykład zajęć kreatywnych, z języka angielskiego, czy obsługi smartfonów dla seniorów*[13]". Oprócz pomysłów na Domy Sąsiedzkie, które w koncepcjach złożonych projektów mogłyby na początku mieć nawet charakter tymczasowych wiat czy pawilonów, które chronią przed deszczem; pojawiają się też inne pomysły na zagospodarowywanie przestrzeni nieużytków na parki osiedlowe i placyki przystosowane do spotkań i lokalnych imprez.

Warto też wspomnieć o ciekawych pomysłach mieszkańców na działania oparte o wspólną organizację i pracę sąsiedzką i wolontaryjną, jak „Jadło-dzielnia" – punkty, w których można zostawiać nadającą się do spożycia żywność dla potrzebujących, „Ogród społeczny" oparty na wspólnej pracy chętnych. Sołectwo Dziekanów Polski złożyło projekt na zagospodarowanie plaży miejskiej nad jez. Dziekanowskim oraz portu rzecznego nad Wisłą. „*Miasto praktycznie odwraca się do nich plecami, zamiast wykorzystać dla pożytku mieszkańców naturalne zasoby*". Z kolei osiedle Dąbrowa Leśna zwraca uwagę na na kolejny ważny zasób kulturowy, jakim jest lokalna historia i chce utworzyć na ul. Grzybowej tablice wzdłuż trasy spacerowej przedstawiające różne etapy historyczne ważne w życiu Łomianek: *„Uważamy, że w dzisiejszych czasach niezwykle ważna jest świadomości historii miejsca, w którym się mieszka. Wzmacnia to poczucie przynależności do danej społeczności*[14]". Przegląd projektów daje wyobrażenie o potrzebach i ideach mieszkańców na organizowanie przestrzeni i życia lokalnych społeczności.

[13] https://lomianki.budzet-obywatelski.org/projekt/6419

[14] https://lomianki.budzet-obywatelski.org/projekt/6388

Organizacje pozarządowe

Na terenie gminy licznie występują organizacje pozarządowe. Nie ma sensu wymienić ich wszystkich, chcemy zwrócić uwagę, że naszym zdaniem niosą potencjał na działanie w kontekście zgłaszanych przez mieszkańców pomysłów i potrzeb.

Dla przykładu wymienimy Stowarzyszenie Między Wisłą a Kampinosem, zwraca uwagę swymi działaniami turystyczny puszczy kampinoskiej. Na sierpień 2019 r. stowarzyszenie działające jako lokalna grupa działania, zaplanowało spis zasobów turystycznych na terenie gminy Łomianki wśród mieszkańców. Opracowało także grę internetową „Misja Kampinos”.

Ważne instytucje młodzieżowe

Na pierwszym miejscu, jak zawsze w przypadku dzieci i młodzieży, wśród instytucji działających na ich rzecz i organizujący ich czas, są oczywiście szkoły.

Harcerstwo

Na terenie gminy Łomianki funkcjonują dwie drużyny harcerskie 462 i 444. W 2008 r. przy szkole podstawowej nr 1 w Łomiankach, rozpoczęła swoją historię drużyna 462. W 2014 nastąpiło rozłączenie i obecnie rozdzielnie działa drużyna 462 (6 szczepów), która organizuje obozy letnie, a także drużyna 444, która prócz obozów letnich, organizuje także rajdy, a harcerze uczestniczą lokalnie w różnych uroczystościach państwowych.

Integracyjne Centrum Dydaktyczno-Sportowe

ICDS, czyli Integracyjne Centrum Dydaktyczno-Sportowe im. Jana Pawła II, to miejsce wymieniane przez rozmówców, jak te, „w którym coś się dzieje”. To ogromny obiekt na mapie Łomianek, położone w samym centrum, oferuje mieszkańcom halę sportową, boiska, basen, skatepark, lodowisko, ale także aulę widowiskowo-konferencyjną. Niedawno powstała nowa inwestycja, jaką jest park linowy, wspominany przez mieszkańców, jako nowa, godna polecenia atrakcja dla młodzieży. ICDS oferuje ulgi dla osób niepełnosprawnych na bilety wstępu. Jak czytamy na stronie: „*Przymiotnik "Integracyjne" oznacza, że Centrum jest przyjazne dla osób niepełnosprawnych, poprzez nowoczesne i odpowiadające standardom europejskim rozwiązania architektoniczne (podjazdy, windy, odpowiednie wyposażenie toalet), które mają ułatwiać takim osobom korzystanie z obiektu”.* Oferta wydarzeń skupia się głównie na aktywnościach sportowych, jak rajdy rowerowe, przeglądy taneczne, zawody sportowe. Mieszkańcy mogą jednak także liczyć na koncerty, występy kabaretów i wystawy urządzane przez Centrum Kultury w Łomiankach w przestrzeni ICDS.

Działalność Centrum Kultury w Łomiankach

Centrum Kultury w Łomiankach zajmuje okazały budynek, wyremontowany w 2012 roku. Same początki tej instytucji sięgają lat 1964-65. Remont był możliwy dzięki środkom unijnym z funduszu UE RPO 2007-2013. Na parterze znajduje się duża sala, która z powodzeniem pełni rolę kina (popularne seanse dla dzieci), sali widowiskowej, koncertowej, konferencyjnej. Wykorzystywana jest także na spotkania w szerszym gronie. Oprócz tego CKŁ posiada wiele pracowni, w których odbywają się zajęcia plastyczne, muzyczne, komputerowe, a także sale do ćwiczeń i zajęć tanecznych. Wnętrza budynku są kolorowo i atrakcyjnie urządzone. W holu głównym obok recepcji, znajduje się kawiarenka, w której można się zaopatrzyć w kawę, napoje i przekąski. Pomyślana została tak, aby przyjemnie i wygodnie można było w tym miejscu oczekiwać na zajęcia, ale także móc usiąść i porozmawiać, co sprzyja integracji. W holu znajdują się podświetlane kasetony informujące o nadchodzących wydarzeniach. Oprócz tego przy wejściu znajdują się miejsca na ulotki i plakaty, programy nadchodzących wydarzeń. Sale są dobrze wyposażone w sprzęt multimedialny, a pracownicy na bieżąco starają się dokonywać zakupów potrzebnych do realizacji działań. CKŁ działa prężnie

i pozyskuje sporo funduszy zewnętrznych, co pozwala na zakup wyposażenia i rozwój oferty.

W 2019 r. udało się pozyskać środki na zakup wspomnianego systemu wizualizacji w holu – dzięki współpracy z Lokalną Grupą Działania “Między Wisłą a Kampinosem” i Urzędem Marszałkowskim. Z tego źródła pozyskano też środki na „wyposażenie i organizację wydarzeń kulturalnych”, dzięki którym udało się kupić zestaw 6 komputerów, aparat fotograficzny, kamerę cyfrową, projektor cyfrowy do kina letniego, a także zorganizować koncert.

Dużym atutem jest także przestrzeń wokół budynku, która wykorzystywana jest na imprezy plenerowe. Przestrzeń ta została też wykorzystana przy okazji dwóch projektów. Pierwszy to “Before I die”, którego efektem są tablice przytwierdzone dookoła wiaty, na których każdy przechodzień może odpowiedzieć, co jest ważne i co mógłby/chciałby zrobić przed śmiercią. Tablice pozwalają na pisanie własnych przemyśleń kredą. Drugim jest murale stworzone przy okazji obchodów Niepodległej we współpracy z fundacją Klamra.

Do budynku centrum przylega siedziba OSP oraz biblioteka gminna.

Struktura organizacyjna CKŁ opiera się na trzech działach. Dział artystyczny realizuje działania z oferty kulturalnej, zarządza salami (grafik), sprawuje opiekę nad grupami (przede wszystkim nad grupami młodzieżowymi oraz seniorami), prowadzi też recepcję. Dział realizacji zajmuje się obsługą techniczną wydarzeń, czyli organizuje nagłośnienie, oświetlenie, ale także plakaty, zakupy na potrzeby działu technicznego. Ostatnim jest dział finansowo-księgowy.

Dyrektor CKŁ pytany o to, co cechuje jego i zespół, odpowiada, że jest to “otwartość na pomysły i potrzeby mieszkańców, pasja, zaangażowanie i kreatywność w działaniu”. Centrum Kultury, jak zawsze pełni wiele ról. Jest to wspieranie i rozwój lokalnych talentów, zorganizowanie rozrywki dla mieszkańców gminy, ale także rola integracyjna, bo jako miejsce spotkań, sprzyja poznawaniu się mieszkańców. CKŁ nie prowadzi filii, ani świetlic na terenie gminy, która jest dość rozległa. Stara się jednak włączać w swoje działania wszystkich mieszkańców. Służą temu imprezy plenerowe, współpraca z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi, a także wspieranie imprez lokalnych na poziomie sąsiedzkim.

CKŁ stara się też wychodzić z ofertą poza siedzibę, organizując kino plenerowe, potańcówki odbywające się w różnych dzielnicach i sołectwach, na placach zabaw i przyszkolnych placach, czy letnie teatrzyki organizowane na placu przy CKŁ, jak i w innych miejscach. W przypadku teatrzyku, pracownicy ogłosili na Facebooku, że mieszkańcy sami mogą zadecydować o kolejnej lokalizacji występu na terenie

gminy. Głosowanie odbywa się poprzez zostawianie publicznych komentarzy pod wpisem.

Pracownicy CKŁ na wiele sposobów zapewniają o otwartości na mieszkańców, ich propozycje i potrzeby. W mediach społecznościowych na bieżąco komunikują się z mieszkańcami poprzez kanał Facebook, tworząc zachęcające a czasem zabawne treści, zapraszając do skorzystania z ich oferty i zdając relacje ze swoich wydarzeń. Informacje o wydarzeniach ogłaszane są na stronach internetowych CKŁ, Urzędu Gminy, lokalnych portalach informacyjnych. Promocja odbywa się także poprzez inne kanały, jak: Instagram, plakaty, ekrany w urzędzie miejskim, ekrany w komunikacji miejskiej na terenie Łomianek, czasem banery nad ulicą. Pracownicy starają się docierać także do młodzieży, w planach mają otwarcie profili w aplikacjach: Snapchat i Tiktok. Na pytanie o pomysł na komunikację poprzez profil na Facebooku, dyrektor odpowiada: “Musi to być napisane językiem do ludzi”. Na początku zajmowała się tym wyznaczona osoba, obecnie profil prowadzony jest przez kilkoro pracowników, a mimo to język przekazu jest bardzo spójny i ma określony styl. Pracownicy tłumaczą, że starają się pisać z większym luzem, dzięki czemu w szybkim tempie przybywa im polubień. Jednak ważna jest także pewna wspólna wizja na to, jakim miejscem ma być dla odwiedzających CKŁ. W wypracowywaniu takiej wizji pomagają cotygodniowe spotkania pracowników, na których omawiane są bieżące sprawy, czy też rodzące się pomysły, problematyczne kwestie, przeprowadza się burzę mózgów na nowe działania. Podstawą promocji wciąż jednak jest marketing szeptany, co świadczy o pewnej zażyłości odbiorców z tym miejscem. Zwłaszcza grupa seniorów aktywnie rozprowadza informacje.

Wychodząc naprzeciw trudnościom komunikacyjnym gminy, zorganizowano „Autobus do kultury”, który w niedzielę ma podwozić mieszkańców na wydarzenia kulturalne. Inicjatorem tej akcji był z-ca burmistrza ds. społecznych, p. Witold Gawda. Naszym zdaniem, to świetny przykład tego, jak dom kultury może kooperować z urzędem. Nie inaczej było w przypadku Nocy Muzeów, do której to inicjatywy przyłączyło się CKŁ. Była to świetna okazja do tego, aby wyjść z ofertą, propozycjami i promocją do każdego, kto z jakichś przyczyn nie uczestniczy w ofercie kulturalnej CKŁ regularnie.

Oferta CKŁ skierowana jest do różnych grup społecznych

Najwięcej jest grup dziecięcych. W zajęciach uczestniczy około setki dzieci (do 14 roku życia), ale pod względem inicjatyw to seniorzy najczęściej wychodzą z inicjatywą i propozycjami, działając w Akademii Seniora, Uniwersytecie III wieku, Klubie Seniora, Związku Emerytów i Rencistów, chórze seniorów i zespole tanecznym seniorów Evitki, kole brydżowym.

CKŁ oferuje wiele zajęć dla dzieci, ale stara się także dotrzeć do starszej grupy młodzieży po 14 roku życia. Większość domów kultury w Polsce przyznaje, że to najtrudniejsza grupa do aktywizacji. Projektem, który cieszy się zainteresowaniem i przyciąga młodzież licealną oraz nieco starszych, jest projekt radia internetowego. Dyrektor opowiedział nam o inicjatywie radia następująco: “Gdy ktoś się do nas zgłosi to udostępniamy sale, sprzęt, zasoby ludzkie a nawet wspieramy finansowo. Teraz współpracujemy z młodą organizacją Młode Łomianki (młodzi pełnoletni i młodzież licealna), którzy zainicjowali Młodzieżową Radę w Łomiankach. Podjęli tylko pomysł audycji Łomot. Będą na te audycje zapraszane młode zespoły z okolicy, z którymi będą przeprowadzane wywiady. Na studio nagrań została zaaranżowana sala biurowa, tam postawiono komputer, mixer, mikrofon, musimy jeszcze wykupić portal streamingowy. No i umowa z Zaiksem na internetowe radio”. Do projektu zachęcani są młodzi wolontariusze, którzy w zamian za swoje zaangażowanie, mogą się wiele nauczyć i wynieść cenne doświadczenia. Aktywnie działających jest obecnie 7 wolontariuszy. Obecnie spotykają się co poniedziałek z gośćmi i nagrywają. Spotkania te połączone są z nauką sztuki radiowej, np. rozpisywanie scenariusza audycji, czy praca nad emisją głosu, nauka dykcji. W przypadku projektu radia, jest to nauka pracy ze sprzętem, warsztaty z przygotowywania scenariuszy audycji, emisji głosu itp. Według pracowników, cenne jest dotarcie do liderów w tej grupie wiekowej. Dzięki spotkaniom z lokalną społecznością udało się poznać bardzo aktywną osobę, z którą współpraca owocuje kolejnymi projektami. Ważne, żeby młodzież przekonała się, że może działać, zaś pracownicy dostrzegają potrzebę zaufania, która jest podstawą dalszej współpracy. Dostrzegają też pewną niechęć wśród młodzieży do angażowania się, gdyż młodzi ludzie nie wierzą, że ktoś im pozwoli na realizowanie swoich pomysłów. CKŁ ma ambicję stać się miejscem, w którym i ta grupa znajdzie swoje miejsce.

W CKŁ odbywają się zajęcia z Arteterapii, opierające się na terapii poprzez zajęcia plastyczno-ruchowe prowadzone przez absolwentkę ASP Maję Chłopaś. Adresatami zajęć są zarówno osoby w pełni sprawne, jak i te które doświadczyły jakiejś formy niepełnosprawności, co oznacza na pewno otwarcie się na tę grupę. Ze względu na to zajęcia są bardzo dobrą okazją do integracji różnych środowisk w ramach zajęć, na których wszyscy zainteresowani zyskują coś dla siebie zgodnie

z oczekiwanymi potrzebami. W grupie niepełnosprawnych, nie zgłosili się dorośli, więc może problemem jest kwestia dotarcia do nich z informacją. Od września będą też organizowane zajęcia coachingowe którymi również CKŁ chce zainteresować osoby niepełnosprawne.

Działająca na terenie całej Europy, Fundacja “Sukces pisany szminką” organizuje od 3 lat spotkania aktywizacyjne, coachingowe dla kobiet z okolic Łomianek raz w miesiącu w ramach programu “Sukces to ja!”.

W ramach projektu “Mama najważniejszy zawód świata”, Klub Mam działający przy CKŁ organizuje zajęcia dla maluchów do 3 roku życia i ich rodziców. Ideą przewodnią tej inicjatywy jest integracja zarówno dzieci, jak i ich opiekunów, wymiana i wsparcie doświadczeniem.

Trudno jest dotrzeć do lokalnych twórców, dopóki oni sami się nie pochwalą swoją działalnością. Pewien pan zainicjował pomysł Ogrodów artystycznych, który pojawił się na spotkaniu z mieszkańcami. Byłaby to wystawa plenerowa w różnych miejscach gminy artystycznych osiągnięć jej mieszkańców.

Wiele z oferowanych zajęć jest bezpłatnych, a CKŁ dba o różnorodność swojej oferty, wchodząc przy okazji we współpracę z różnymi podmiotami, jak na przykładzie warsztatów „Rodzinne gotowanie”, które organizowane były ze stowarzyszeniem DietaNova.

Sposób zarządzania Centrum Kultury w Łomiankach

W tak dużym domu kultury, z wieloma grupami i klientami, zarządzanie stanowi duże wyzwanie. Przyjęło się, że każda grupa zajęciowa wyznacza swojego wewnętrznego koordynatora odpowiedzialnego za kontaktowanie się z pracownikami CKŁ i ustalaniem wszelkich spraw i zgłaszaniem potrzeb.

Pracownicy są bardzo otwarci na pomysły i potrzeby odwiedzających, w myśl zasady, którą dyrektor CKŁ zobrazował następująco: „Wychodzimy z założenia, że podstawą jest człowiek i kontakt osobisty”. Jeśli grafik i obłożenie sal na to pozwala, CKŁ chętnie gości nowe grupy i nowe idee na działania.

Pomysły na działania są zgłaszane poprzez kontakt osobisty, mailowo oraz via Facebook. Uwagi można też zgłaszać na recepcji, która działa obok holu przerobionego na kawiarenkę, która została otwarta w marcu, po tym, jak w lutym nowy pracownik wyszedł z pomysłem jej powstania. “Odbyła się burza mózgów, a w marcu już było otwarcie. To krótki czas, jeśli się zważy na całą papierologię, np. związaną z dokumentacją techniczną i sanepidowską…”, powiedział dyrektor CKŁ. Obsługa jest minimalna i nie ma przydzielonego osobnego pracownika. Zazwyczaj

jest to pracownik recepcji, który jest najbliżej, albo inni pracownicy, którzy akurat są dyspozycyjni. Większość pracowników jest wielozadaniowa, multidyscyplinarność to też oszczędności na etatach.

Od października już ustala się kalendarz imprez na kolejny rok. Ale tak naprawdę różne imprezy mogą wpadać do kalendarza na bieżąco.

W okresie letnim w każdą niedzielę odbywają się wieczorne koncerty. Na facebooku odbiorcy zostawiają komentarze. Ktoś napisze: „fajnie by było, żeby jeszcze taki zespół zagrał tutaj”. “My to spisujemy na karteczce, potem szukamy tego zespołu, kontaktujemy się z zespołem czy menedżerem, sprawdzamy, jaki to koszt, czy udźwigniemy, czy zgramy się z nimi terminem, i jeśli się uda, to ich zapraszamy” (słowa dyrektora).

Ciekawe inicjatywy

BEFORE I DIE to projekt międzynarodowy zapoczątkowany przez Candy Chang, która po śmierci bliskiej osoby zmagała się z depresją. Pomalowała swój dom na czarno i zaczęła wypisywać rzeczy, która mogłaby zrobić przed śmiercią. Okazało się, że i inni ludzie zaczęli dopisywać swoje pomysły na murach jej domu. Jest to inspirujący projekt, który rozrósł się do rozmiarów międzynarodowych, jednak w Polsce jest w niewielu miejscach: Łomży, Łodzi i Wrocławiu. “Trochę ten pomysł wzbudzał wątpliwości – jak to może zostać u nas przyjęte. Ale zaryzykowaliśmy. Od pomysłu do realizacji upłynęły 2 tygodnie”, powiedział dyrektor. Realizacja to tablice przymontowane do wiaty śmietnikowej.

Innym przykładem inicjatywy jest projekt Klamra, w ramach którego została pomalowana ściana na scenie plenerowej, była to część obchodów Niepodległej, z dotacji zewnętrznej. Oprócz warsztatów graffiti, odbył się spektakl Teatru Sabat.

Cykliczne imprezy odbywają się głównie w sezonie letnim – kino plenerowe, sobotnie potańcówki, niedzielne koncerty. W tym sezonie w ramach kina plenerowego, które działa już od 5 lat, rusza także pokaz filmów niemych z muzyką na żywo. “Akademia Odkrywcy im. Tony Halika”, czyli spotkania z podróżnikami odbywają się od września do maja. Do zajęć cyklicznych można zaliczyć też zajęcia dla dzieci wakacyjne, w czasie ferii, a także “Noc muzeów” organizowaną od 6 lat. Przy okazji różnych świąt religijnych i patriotycznych CKŁ również organizuje wydarzenia dla mieszkańców, czasem we współpracy z Urzędem Gminy.

Największym powodzeniem wśród mieszkańców cieszą się koncerty oraz występy kabaretowe, których w ofercie CKŁ nie brakuje. Pracownicy starają się budować ciekawą ofertę, która zachęci do przyjścia jak najszerszą grupę mieszkańców.

Wspomniane wyżej inicjatywy to tylko nieliczne przykłady działań, które są podejmowane, a ich liczba i różnorodność robi wrażenie.

Diagnoza potrzeb kulturowych mieszkańców

Na potrzeby tej diagnozy, zostały przeprowadzone spotkania z mieszkańcami, mające na celu zbadanie potrzeb i oczekiwań względem działań podejmowanych przez CKŁ.

Uczestnicy badania podkreślali w swych odpowiedziach, że cenią sobie życie w gminie za to, że choć mają blisko do dużego miasta, to odnajdują na miejscu spokój i uroki życia małomiasteczkowego („wszyscy się znają”, „ludzie są uśmiechnięci przez tryb życia jak na wsi”). Na sielski obraz życia wpływa otoczenie, przyroda, którą doceniają mieszkańcy, i o którą chcą dbać.

Wśród potrzeb, uczestnicy wymieniali zatem miejsca do spotkań, a z drugiej strony więcej działań ekologicznych, które również wiązały się z powstawaniem miejsc „zielonych”, jak skwery i parki. Choć jako przykłady „miejsc spotkań” były wymieniane kawiarnie (również tematyczne), to może to być po prostu potrzeba miejsc publicznych, w której można swobodnie się przemieszczać i odbywać luźne i spontaniczne spotkania z innymi mieszkańcami. Miejscem wspólnym jest przestrzeń należąca do wszystkich, i z zasady służąca wszystkim. To może być ławka na skwerze, deptak, park, plac zabaw miejsce kumulujące ruch i sprzyjające kontaktom. Z drugiej strony, mieszkańcy zwracają na potrzebę integracji i zacieśniania więzi sąsiedzkich, które są ważne, kiedy trzeba się jednoczyć i organizować, by zadbać lub wywalczyć coś u władz dla swojej lokalnej wspólnoty. Takie miejsca jak domy sąsiedzkie, są sami przez mieszkańców wymieniani, jako rozwiązania. Ważne bowiem by były to miejsca dostępne (brak bariery finansowej, opłat wstępu), do których można przychodzić bez planu i ustalonego grafiku, po to by spędzić czas w sposób niezorganizowany, albo według spontanicznie ustalonych zasad. Mieszkańcy wskazali także na niedostatki oferty dla młodych dorosłych.

Zarówno dorośli, jak i młodzież zwraca uwagę na brak „miejsc dla młodzieży”. Mimo bogatej oferty kulturalnej, jaką oferuje CKŁ i in. instytucje w gminie, młodzież szuka miejsc typu sieciowe restauracje czy kawiarnie, bo tam czuje się swobodnie i bez udziału dorosłych może budować swoje relacje rówieśnicze.

Podczas warsztatów skierowanych do młodzieży, pojawiały się zarówno za większą ilością miejsc typu sieciowe restauracje z tanim jedzeniem i niezobowiązującą przestrzenią, jak i postulat, że w Łomiankach jest za dużo lokali gastronomicznych, a za mało wolnej przestrzeni.

Obydwie grupy, młodzież i dorośli odczuwają potrzebę przebywania na powietrzu, na łonie przyrody, i oczekują jak najwięcej imprez plenerowych, festynów, koncertów.

Środowisko osób niepełnosprawnych

W ramach przeprowadzanej diagnozy, odwiedziłyśmy dom pomocy społecznej na osiedlu Sadowa, w którym działa stowarzyszenie "Społeczna Pomoc - Stowarzyszenie Dom". Udało nam się przeprowadzić tam wywiady (IDI) z 2 pracownikami oraz 3 podopiecznymi. Stowarzyszenie to pracuje z dorosłymi osobami niepełnosprawnymi intelektualnie, prowadząc dzienny ośrodek terapii zajęciowej. Obecnie w ośrodku przebywa na stałe 100 podopiecznych. Dodatkowo na terenie gminy znajdują się osoby niepełnosprawne umysłowo, które nie są rezydentami, ale część z nich korzysta z warsztatów dojeżdżając. Terapeuci pracują w 12-godzinnym cyklu pracy, w czasie którym organizują 6 godzin pracy warsztatowej w swoich grupach. Od lat pracując z podopiecznymi, znają się i cieszą zaufaniem. Wśród osób, które przychodzą na zajęcia, starają się wyłapać umiejętności i zainteresowania każdej z osób, by następnie je ukierunkowywać i rozwijać. Oprócz zajęć manualnych (typu malowanie, robótki ręczne), odbywają się także na zajęcia dydaktyczne (oparte o wspólną lekturę książek młodzieżowych i oglądanie filmów z omówieniem), oraz zajęcia rekreacyjne na wolnym powietrzu. Powodzeniem cieszą się zajęcia z gry na bębnach (prowadzi je instruktor z zewnątrz). Uczestnicy zajęć mieli okazję zaprezentować swoje umiejętności podczas „Ogrodów integracyjnych” w Grodzisku Maz., w tamtejszym domu kultury. Podopieczni bardzo chwalą sobie udział w wydarzeniach, konkursach, przeglądach, w których mogą zaprezentować swoją pracę i poczuć się docenieni. Ważnym z punktu widzenia pracowników, jest także aby ogół społeczeństwa mógł zapoznać się z możliwościami i talentami osób niepełnosprawnych umysłowo, co sprzyja integracji.

Terapeuci starają się zdobyć zaufanie i zachęcić rezydentów do przychodzenia na zajęcia. Czasem powodem uczestnictwa jest chęć bycia w grupie z osobami zaprzyjaźnionymi.

Oprócz stałych rezydentów, ośrodek odwiedzają także osoby niepełnosprawne dojeżdżające z gminy Łomianki (Dom Samopomocy Środowiskowej). Dla nich godziny odwiedzin i korzystania z zajęć to 7-15.

Podopieczni niechętnie opuszczają Dom samodzielnie. Są to raczej wyjazdy zorganizowane z obecnością opiekunów na wycieczki do kina czy wystawę. Rzadziej są to dalsze wycieczki w Polskę i turnusy rehabilitacyjne. Cenią sobie trwałe już relacje z innymi rezydentami oraz z wieloletnimi opiekunami/terapeutami.

Ograniczeniem, które może utrudnić skorzystanie podopiecznych z oferty CKŁ mogą być godziny oferowanych zajęć czy wspólnych przedsięwzięć, gdyż najlepszą dla nich porą są godziny przedpołudniowe, ze względu na rytm dnia funkcjonujący w ich ośrodku (i godziny pracy opiekunów).

Opiekunowie/terapeuci starają się na bieżąco „wyłapywać” różne ciekawe oferty kulturalne i sprawdzać ich dostępność dla swoich podopiecznych, czasem zaś nawiązując współpracę. Instytucją zaprzyjaźnioną z Domem jest od kilku lat Yacht Klub Łomianki, który umożliwia podopiecznych pływanie łódkami po jeziorze.

Funkcjonuje także sieć współpracy między domami pomocy społecznej. Podopieczni okolicznych domów społecznych zapraszają się wzajemnie na różne okazje, jak np. Wianki. Z kolei Dom w Sadowej organizuje dwa razy do roku piknik „W zdrowym ciele zdrowy duch”, na który zaprasza do siebie podopiecznych innych domów pomocy społecznej.

Podopieczni chętnie korzystają z oferty „rozrywkowej”, czyli koncertów, występów kabaretowych, imprez plenerowych. Ciekawe są także wystawy, zwłaszcza jeśli towarzyszą zwiedzaniu przewodnicy potrafiący przekazać treści w sposób dostępny.

Podopieczni Domu w Sadowej bardzo chętnie braliby udział w wydarzeniach i sytuacjach, w których mogliby mieć kontakt z innymi ludźmi, nawiązywać nowe kontakty społeczne, integrować się z mieszkańcami gminy.

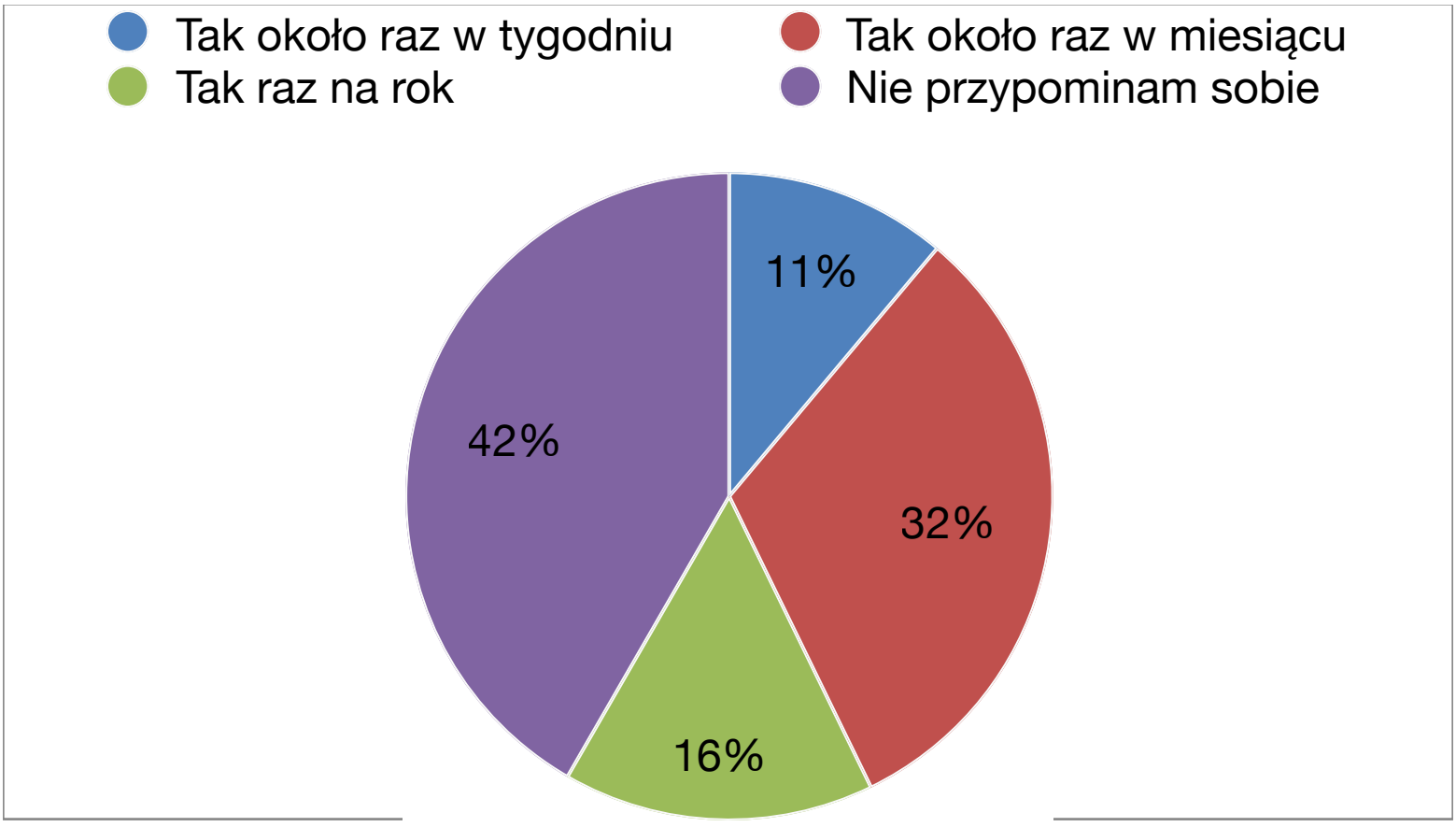
Równie ważne jest, aby były to wydarzenia jednorazowe, zamknięte w kilku godzinach. Zajęcia cykliczne, np. raz w tygodniu, wg terapeutów nie miałyby sensu w przypadku tej grupy odbiorców, ze względu na możliwości intelektualne. Chętnie włączaliby się w akcje i wydarzenia integrujące ogół społeczeństwa gminy wokół ważkich problemów, jak również przeglądy talentów mieszkańców.

Na terenie gminy Łomianki działa także Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Archidiecezji Warszawskiej, oddział Łomianki mieszczący się przy ul. Warszawskiej 121, Fundacja Splotu Ramiennego (https://www.otwarteramiona.pl/), która oferuje dzieciom z gminy Łomianki bezpłatne konsultacje rehabilitacyjne, a także Stowarzyszenie Rehabilitacji i Tańca Integracyjnego Osób Niepełnosprawnych Swing Duet. W przypadku osób niepełnosprawnych ruchowo, w Polsce wciąż barierę stanowią trudności w podróżowaniu i wycieczkach krajoznawczych (ze względu na trudności i koszty podróży). Drugą sferą wciąż słabo zagospodarowaną jest wsparcie osób niepełnosprawnych w nabywaniu umiejętności zawodowych, dostosowanych do ich możliwości. Jak jednak pokazują różne doniesienia dziennikarskie, wciąż najważniejsze jest budowanie społecznej akceptacji dla niepełnosprawnych, i umożliwianie integracji społecznej, poprzez pełne uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych gminy.

Młodzież wobec oferty Centrum Kultury w Łomiankach

W celu rozeznania realnych potrzeb dotychczasowych i potencjalnych adresatów oferty CKŁ przeprowadzono badanie metodą ankiety na próbie 200 uczniów do 18 roku życia z okolicznych szkół podstawowych i gimnazjalnych (52% mężczyzn, 48% kobiet) w dniach 10-14 czerwca 2019. Zamierzeniem zebrania danych pozyskanych za pomocą odpowiedzi na pytania kwestionariusza stało się uzyskanie jak najpełniejszego obrazu zjawisk interesujących z punktu widzenia działalności instytucji kultury w takich obszarach jak: zainteresowania badanych, charakter zajęć wykonywanych przez nich w czasie wolnym, a także postaw dotyczących udziału w przedsięwzięciach kulturalnych w Łomiankach.

Ze względu na to, że wnioski raportu z 2015 roku będącego efektem udziału CKŁ w projekcie DK+ pokazują, że ankietowani stanowią najmniej reprezentowaną grupę odbiorców oferty kulturalnej CKŁ, badanie kwestionariuszowe miało wyjaśnić ewentualne przyczyny omijania oferty CKŁ jako dostępnej formy spędzania wolnego czasu.

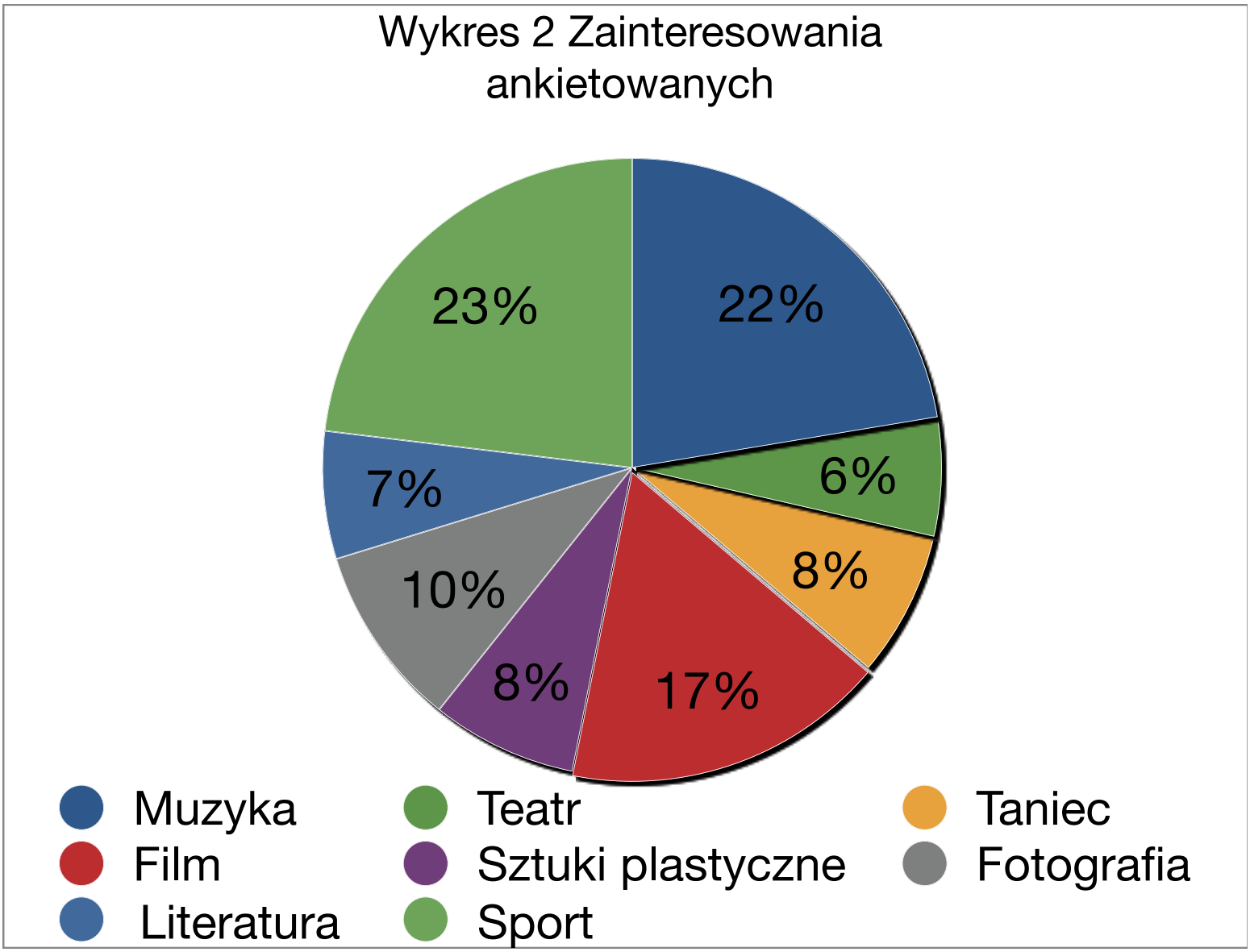
Wykres 1 Częstotliwość korzystania z oferty Centrum Kultury w Łomiankach

Jak pokazują wyniki na powyższym wykresie prawie połowa ankietowanych nie uczestniczyła w przedsięwzięciach CKŁ, choć stosunkowo sporo, bo prawie jedna trzecia ankietowanych uczestniczy w wydarzeniach organizowanych przez CKŁ raz w miesiącu. Na podstawie wywołanych źródeł można stwierdzić, że jeśli mówić o udziale w inicjatywach CKŁ, to ma on raczej charakter sporadyczny i zaryzykować stwierdzenie, że oferta kulturalna CKŁ jest raczej wykluczona z palety możliwości spędzania czasu wolnego przez młodzież z Łomianek jako regularna forma aktywności.

Powodów tego zjawiska widzimy co najmniej kilka. Sytuacja ta nie jest nietypowa. Większość domów kultury w dobie rozwoju technologii konfrontuje się z brakiem zainteresowania ze strony młodzieży do 18 roku życia, więc sugestie wskazujące na lokalizację w pobliżu Warszawy, której oferta kulturalna wygrywa w potencjalnym rankingu przyciągania młodzieży szkół podstawowych i gimnazjalnych jest niewystarczająca, choć powinna być oczywiście brana pod uwagę przy diagnozie powodów omijania oferty CKŁ z dostępnych opcji spędzania wolnego czasu.

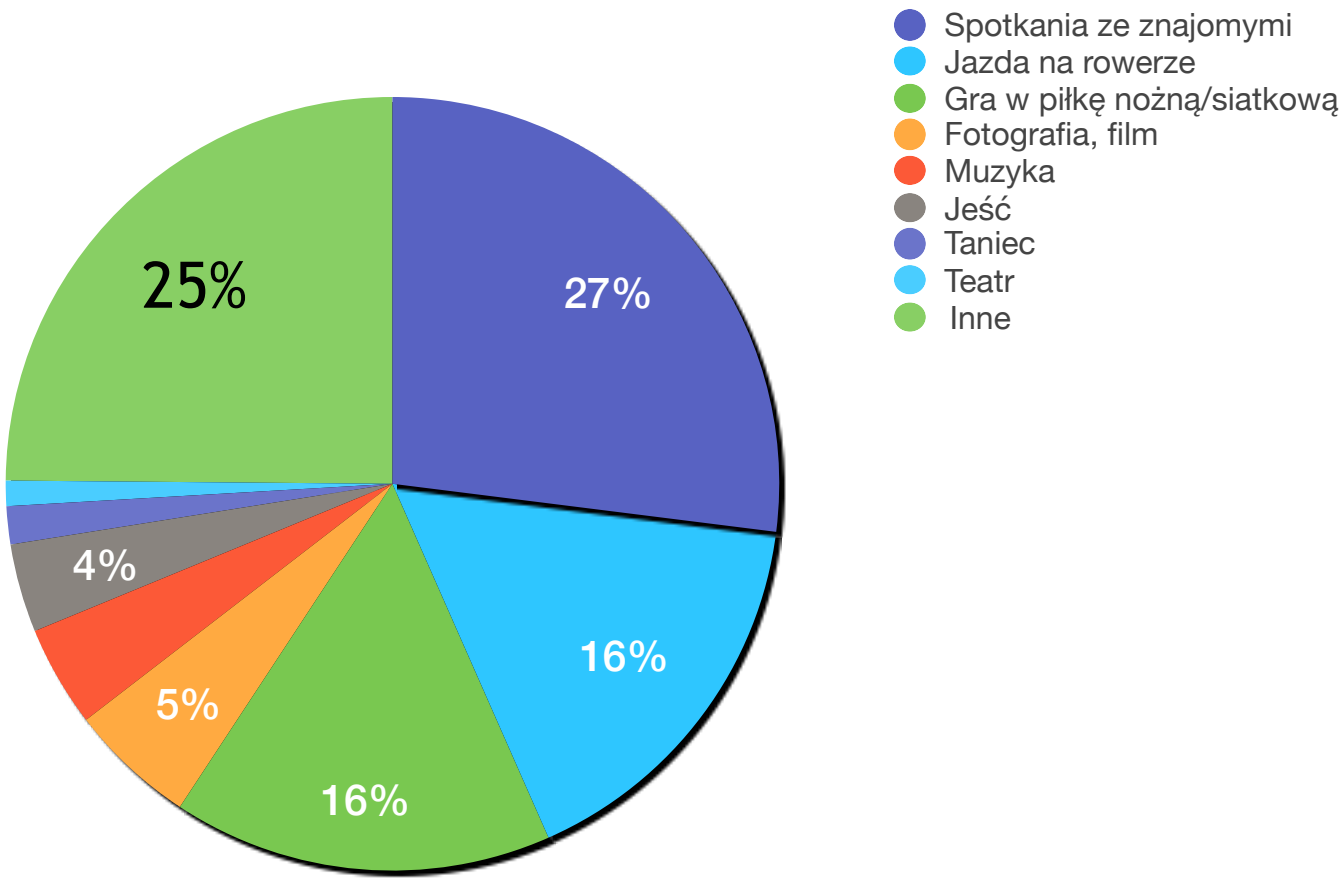
Kolejnym z powodów może być niechęć do uczestniczenia w regularnie odbywających się inicjatywach, gdyż naśladują one mechanizm zajęć szkolnych, a młodzież w czasie wolnym woli organizować się w sposób nieoficjalny. Spoglądając na wykres zainteresowań ankietowanych można wyraźnie wskazać sport i muzykę jako główne pasje badanych. Co ciekawe, wśród projektów, które otrzymały największe dofinansowanie z Urzędu Gminnego Łomianki były te inicjatywy, których charakter był przede wszystkim muzyczny i sportowy.

Wykres 2 Zainteresowania ankietowanych
22%
6%
8%
17%
8%
10%
7%
23%
Muzyka
Teatr
Taniec
Film
Sztuki plastyczne
Fotografia
Literatura
Sport

Wykres 3 Preferowane formy spędzania wolnego czasu

AKTYWNOŚĆ	LICZBA ODPOWIEDZI
Spotkania ze znajomymi	51
Jazda na rowerze	31
Gra w piłkę nożną/siatkową	30
Fotografia, film	10
Muzyka	8
Jedzenie	7
Taniec	3
Teatr	2
Inne (czytanie, zabawa z psem)	47

W tworzeniu oferty kulturalnej CKŁ, wzięcie pod uwagę preferowanych form spędzania wolnego czasu i statystycznie najbardziej dominujących zainteresowań powinno być brane pod uwagę. Na potrzeby analizowanego badania przyjęliśmy definicję czasu wolnego, jako spędzania czasu poza domem.

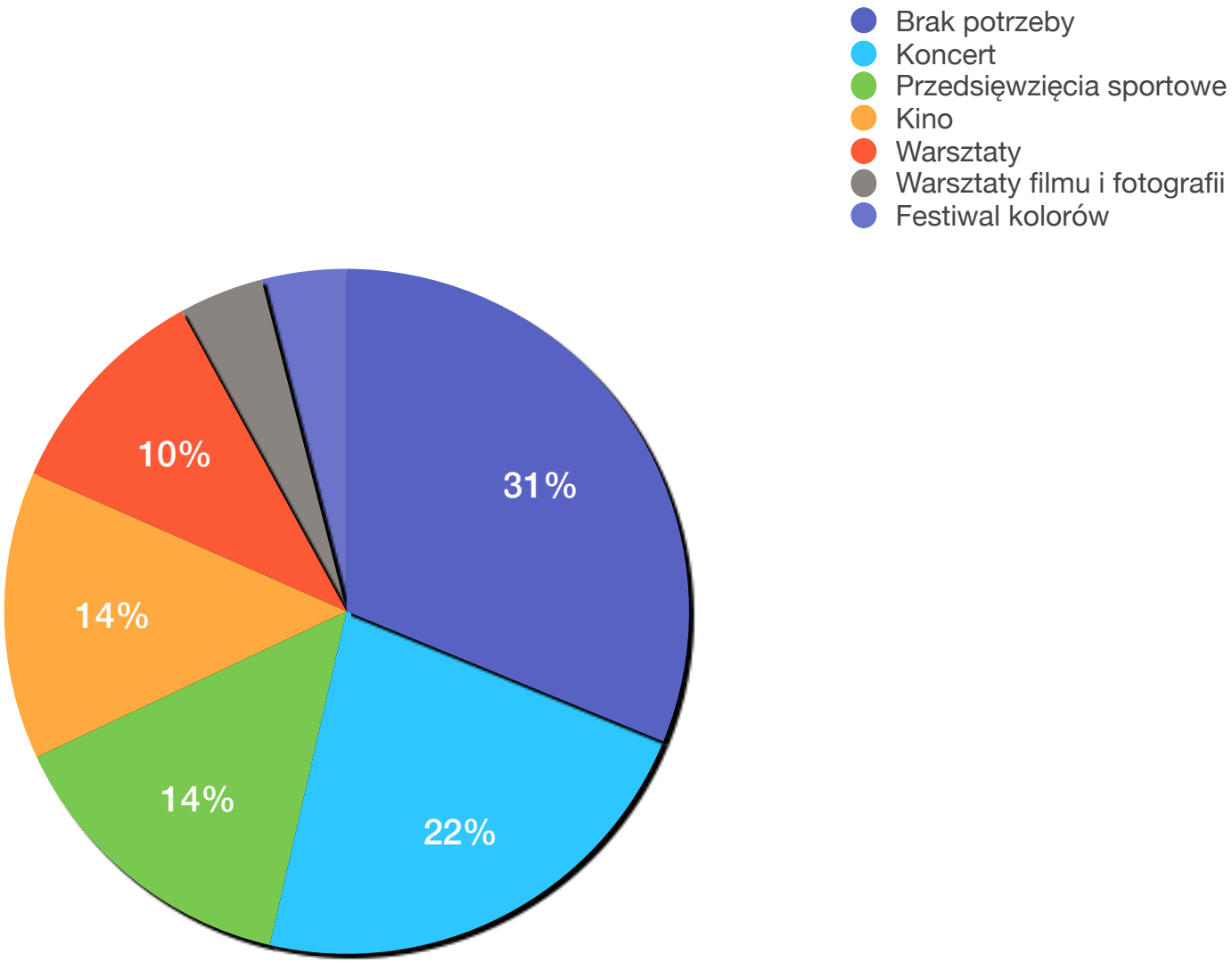
Ponadto z badania ankietowego wynika, że w wolnym czasie preferowana jest przez badanych rekreacja na świeżym powietrzu: jazda na rowerze, gra w piłkę siatkową lub nożną, ale bardzo wysoko cenią sobie ankietowani spotkania ze znajomymi. Sport jako dziedzina zainteresowań znalazła się na pierwszej pozycji.

Kolejne dziedziny silnie reprezentowane w badaniu to muzyka i film. Patrząc na sport, i spotkania ze znajomymi widzimy, że forma interakcji społecznej i bycie częścią grupy nie jest zupełnie odległe od preferencji badanych, dlatego też sądzimy, że jakaś forma zajęć grupowych, niesformalizowanych, może warsztatowych byłaby kierunkiem kreślenia wizji przyciągania tej grupy wiekowej swoją ofertą kulturalną.

Można także wywnioskować, że oferta dla tej grupy wiekowej powinnna być przygotowywana nie pod kątem zajęć odtwarzających mechanizm „ławki szkolnej”, lecz powinna opierać się na założeniu organizowania wydarzeń okazjonalnie, ponieważ badani najchętniej wskazywali chęć bycia odbiorcą koncertów muzycznych, kina plenerowego i uczestniczenia w festiwalach.

Wykres 4 Preferowana organizacja wydarzeń w okolicy

INICJATYWA	ILOŚĆ ODPOWIEDZI
Brak potrzeby	39
Koncert	28
Przedsięwzięcia sportowe	18
Kino	17
Warsztaty	13
Warsztaty filmu i fotografii	5
Festiwal kolorów	5

Badani udzielali odpowiedzi na temat inicjatyw, które chętnie zorganizowaliby w swojej okolicy. Aż 31% nie wyraziła potrzeby organizacji przedsięwzięć w okolicy, co zbiega się ze status quo. Zainteresowanie sportem i muzyką znów ma swoje odzwierciedlenie na wykresie preferowanych potencjalnych wydarzeń w okolicy. Koncerty były znacznie częściej wymieniane niż przedsięwzięcia sportowe. Na kolejnych pozycjach pojawiają się kolejno kino i warsztaty, co sugeruje chęć do cyklicznego uczestnictwa w wydarzeniach organizowanych w okolicy.

Organizacje pozarządowe, których adresatem działalności jest młodzież

Warto zwrócić uwagę, że drogą konkursu organizowanego przez Urząd Gminy z 2018 roku, przyznano dofinansowanie organizacjom samorządowym realizującym projekty na terenie Łomianek. Projekty kulturalne mające na celu integrację lokalnej społeczności zostały wsparte kwotą 144 455 tysięcy złotych, natomiast na wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej przeznaczono 492 490 tysięcy złotych. Widać więc charakterystyczną polaryzację obszarów priorytetowo reprezentowanych w zestawieniu i znacznie mniejsze przeznaczanie nakładów finansowych ze strony Urzędu Gminu Łomianki na działania kulturalne. Projekty upowszechniające kulturę, które otrzymały dotację Urzędu Gminy to przede wszystkim przedsięwzięcia muzyczne. Co zasługuje na uwagę, są one w większości skierowane dla młodzieży szkolnej, która w naszym badaniu w 22% kierowała się muzyką jako drugim w rankingu priorytetów zainteresowań. Z Gminą Łomianki współpracuje kilka organizacji pozarządowych. W naszym przekonaniu, dobrym partnerem do organizacji przedsięwzięć w Centrum Kultury Łomianki mogłyby okazać się fundacje, stowarzyszenia i związki, które mają już doświadczenie w skutecznym składaniu wniosków o dofinansowanie. W ostatnim roku, organizacjami tworzącymi nowe projekty z CK były m.in:

- Fundacja Culture Shock Al. Na skarpie 15 lok 16, 00-488 Warszawa www.cultureshock.pl

- Stowarzyszenie Na Rzecz Ochrony i Promocji Kulturowego Dziedzictwa Polski „Ante" ul. Ziołowa 3, 05-825 Grodzisk Mazowiecki

- Chorągiew Stołeczna Związku Harcerstwa Polskiego Hufiec Nowy Dwór Mazowiecki ul. Paderewskiego 22, 05-100 Nowy Dwór Mazowiecki, http://www.nowydwormazowiecki.zhp.pl/

Podsumowanie

Celem diagnostycznym stało się przede wszystkim nakreślenie wizji CKŁ jako instytucji kultury, które odpowiada na szczególne potrzeby i oczekiwania i stara się zaktywizować potencjał, przede wszystkim dwóch najmniej reprezentowanych wśród odbiorców oferty CKŁ grup: młodzieży szkolnej i niepełnosprawnych.

Na podstawie analizy ilościowej można scharakteryzować młodzież w Łomiankach jako grupę, która interesuje się przede wszystkim sportem, muzyką, filmem oraz fotografią, w tej kolejności priorytetów. Ankietowani najchętniej spędzają wolny czas na wszelkich spotkaniach ze znajomymi, co nie dziwi i jest zgodne z prawidłowym rozwojem opartym na więzi wewnątrzgeneracyjnej. Pytanie oczywiście nasuwa się, co wtedy robią, jak już poświęcają swój czas na interakcje społeczne. Kilka odpowiedzi sugeruje, że ze znajomymi ankietowani rozwijają swoje pasje i zainteresowania. Dla przykładu jeden z badanych stwierdził: „lubię spędzać czas z przyjaciółmi np. w parku lub na balecie czy hiphopie”, czy też „spotykać się ze znajomymi na rowerach”.

Wydaje się, że potencjał CKŁ mógłby znaleźć podatny grunt w tym obszarze aktywności. Należałoby zaproponować takie formy spędzania wolnego czasu w gronie znajomych, które integrowałaby ich, pozwoliły rozwijać zainteresowania i pasje, pomóc w skutecznym funkcjonowaniu w grupie (jeden ankietowany stwierdził, że boi się takich inicjatyw), podnosić poziom świadomego odbioru kultury i możliwość wymiany poglądów. Założenia te mogłyby być realizowane poprzez uczęszczanie w koncertach muzycznych, różnych festiwalach (lubianym przez badanych festiwalu kolorów, czy też festiwalu kulinarnym, filmowym, teatralnym), oglądanie filmów w młodzieżowym kinie plenerowym, festynach dla młodzieży, czy też udział w warsztatach filmu i fotografii oraz teatralnych.

Rozdysponowanie budżetem Urzędu Gminy, jak i przeprowadzone badanie zdają się jednak potwierdzać przedsięwzięcia muzyczne zarówno o charakterze warsztatowym, jak i sporadycznym jako kierunek znalezienia odbiorców przedsięwzięć w tej grupie wiekowej.

Miejsca wspólne/miejsca spotkań

Mieszkańcy z jednej strony skarżą się na brak miejsc do luźnych kontaktów towarzyskich, brak centrum. Na terenie gminy przeważa zwarta zabudowa domków jednorodzinnych, wobec czego brakuje tu parków, placów, miejsca, które jak główny rynek wyznaczałby jasne centrum i skupiałby życie miejskie. Z drugiej strony, wśród propozycji działań i atrakcji, których brakuje, wiele dotyczyło właśnie imprez plenerowych, na otwartej przestrzeni, która pozwala na integrację między mieszkańcami gminy.

Z drugiej strony coraz mocniej wybrzmiewa potrzeba domów sąsiedzkich, będących centrami lokalnych społeczności, miejscami spotkań sąsiadów, bliżej ludzi i mniej oficjalnych, gdzie można pobyć również na luźnych zasadach w nieformalnej atmosferze.

Przy opracowywaniu oferty dla osób niepełnosprawnych, należy pamiętać, że spektrum niepełnosprawności jest bardzo szerokie, a grupa osób niepełnosprawnych tak różnorodna, jak przekrój społeczeństwa. Warto zatem współpracować czy też konsultować się z osobami na co dzień zaangażowanymi w opiekę nad osobami niepełnosprawnymi, które najlepiej znają ich potrzeby i możliwości. Inne potrzeby prezentują bowiem osoby niepełnosprawne intelektualnie, inne zaś o różnym stopniu niepełnosprawności ruchowej. Niezależnie od rodzaju i stopnia upośledzenia, osobom tym potrzebne są okazje do integracji z pozostałymi mieszkańcami gminy. Chętnie włączają się też w akcje społeczne, przeglądy talentów i jednodniowe wydarzenia. W przypadku oferty zajęć cyklicznych, ważne by każdorazowo zajęcia miały formułę skończonego warsztatu, i praca nie była rozciągnięta w czasie. Osoby niepełnosprawne intelektualnie będą miały trudność, jeśli będą musiały się odwoływać do pracy sprzed tygodnia. W przypadku osób, które wymagają towarzystwa opiekuna, warto uwzględniać możliwości czasowe tej osoby, oraz ewentualne trudności z dojazdem. W przypadku osób niepełnosprawnych ruchowo, często niewskazana jest osobna oferta, lecz uwzględnienie ich potrzeb związanych z ograniczeniami ciała (np. deklaracja dostępności sali dla osób niepełnosprawności i otwarcia na różne potrzeby przez instruktorów). Wsparcie osób pełnosprawnych, kolegów ze szkoły, czy sąsiadów w dotarciu na zajęcia i współuczestnictwie, może być także formą wolontariatu promowaną przez CKŁ.

Rekomendacje

1. Mieszkańcy wyrażają potrzebę miejsc łączących funkcje przestrzeni publicznej i kontaktów sąsiedzkich. Domy sąsiedzkie zdają się odpowiadać na ich potrzebę miejsca lokalnego, otwartego i nie zorientowanego na sformalizowaną ofertę a dostępnym na spotkania spontaniczne. CKŁ mógłby wspierać takie miejsca i kooperować z nimi
2. Mieszkańcy cenią lokalną historię, która jest ważna dla ich tożsamości. CKŁ może wspierać proces budowania tożsamości mieszkańców w oparciu o dziedzictwo i tradycje nadwiślańskie, poprzez organizowanie konkursów wiedzy, a także współpracę z Muzeum Wirtualnym wychodząc z działaniami poza przestrzeń wirtualną.
3. CKŁ podejmuje działania w kierunku aktywizacji młodzieży, włączając ich w pracę wolontaryjną na rzecz platformy radiowej. W celu wypromowania tej formy aktywności, rekomendujemy opracowanie strategii wolontariatu i ogłoszenie jej na stałe na stronach CKŁ.
4. CKŁ to także przestrzeń, która może służyć lokalnej społeczności. Wobec zgłaszanego odczuwalnego braku współczesnej „agory”, CKŁ może pełnić taką rolę, udostępniając swoją przestrzeń dla lokalnych organizacji pozarządowych i wspierając wymianę kontaktów i doświadczeń.
5. Wielu mieszkańców, a przede wszystkim młodzież, ma bardzo ciekawe zainteresowania i hobby. Warto ośmielać młodych ludzi do prezentowania swoich talentów, poprzez różnego rodzaju przeglądy, których formuła będzie bardzo otwarta, nie ograniczając się do śpiewu, tańca i wystaw plastycznych.
6. Mieszkańcy, a szczególnie młodzież chętnie korzystają z Internetu. Można zachęcać młodych ludzi poprzez pracę warsztatową do stworzenia internetowej galerii lokalnych talentów, gdzie prezentowano by prace młodych ludzi bądź ogółu mieszkańców, a jednocześnie zachęcać do wzajemnej integracji i poznawania się.
7. Młodzież niechętnie bierze udział w zorganizowanych zajęciach. CKŁ może wspierać powstawanie na wpół-sformalizowanych grup, w których animator na stałe pracujący z młodzieżą wspiera ich pomysły i pomaga przy przekuwaniu ich na realne projekty. W tym celu można zachęcić do powstawania grup inicjatywnych, poprzez system mikro-grantów do wykorzystania na ich pomysły. Mógłby być to także początek powstania

czegoś na kształt Klubu Młodzieżowego czy Młodzieżowej Organizacji Pozarządowej.

8. W kierunku młodzieży można też skierować warsztaty/szkołę letnią wspierającą lokalnych liderów młodzieżowych. Poprzez cykl spotkań można nauczać umiejętności miękkich, jak i przekazywać doświadczenia i inspirować do podejmowania inicjatyw.

Raport sporządzony na zlecenie Centrum Kultury w Łomiankach w ramach projektu „Kultura nie kłuje”, z funduszów programu Narodowego Centrum Kultury – Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne 2019, przez: Anna Chodkowska, Aleksandra Piwowar – Stowarzyszenie Pracownia Etnograficzna.